

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PROFESIONALIOJO SCENOS MENO ĮSTATYMO NR. IX-2257 2, 4, 10 STRAIPSNŲ
IR IV SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, jo tikslai ir uždaviniai

Profesionaliojo scenos meno įstaigos savo veiklą planuoja repertuariniu principu, dažnu atveju repertuaras formuojamas keletui metų į priekį. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas nustato, kad maksimalus terminuotos darbo sutarties terminas yra dveji metai. Tokia situacija ne visada sudaro galimybes naujai priimtiems kūrybiniais darbuotojams atskleisti savo kūrybinį potencialą, o darbdaviams įsitikinti, kad priimti darbuotojai yra tinkami. (Pvz., priimant į darbą ką tik studijas pabaigusius kūrėjus jiems ne visada gali būti iš karto planuojami labai svarbūs vaidmenys, kūrėjai turi turėti laiko išbandyti save įvairiuose vaidmenyse, rizikuoti, ne visi vaidmenys gali būti sėkmingi. Atsižvelgiant į ilgą pasirengimo laikotarpį, kuris reikalingas profesionaliojo scenos meno kūriniais suplanuoti ir atlikti, dvejų metų laikotarpis gali praeiti kūrėjui taip ir neatradus savęs, neatskleidus pilnai savo kūrybinio potencialo.) Įstatymo projektu siūloma sudaryti galimybę su kūrybiniais darbuotojais sudaryti trejų metų trukmės terminuotas darbo sutartis.

Profesionaliojo scenos meno įstaigos ir jų kūrybinės komandos turi nuolat atsinaujinti siekdamos kurti visuomenei aktualų produktą. Profesionaliojo scenos meno įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nacionalinių, valstybinių ir savivaldybių teatrų bei koncertinių įstaigų vadovų kadencija yra penkeri metai. Atkreiptinas dėmesys, kad dažnu atveju konkursą laimėjusiam vadovui iškyla poreikis atnaujinti ir vidutinės grandies kūrybinių vadovų komandą. Šiuo Įstatymo projektu siūloma sudaryti galimybę, esant poreikiui, su vadovaujančios grandies kūrybiniais darbuotojais sudaryti iki penkerių metų terminuotas darbo sutartis. Šis pakeitimas sudarytų galimybę vadovams lengviau formuoti savo įstaigų kūrybinės veiklos vadovų komandas visam jų kadencijos laikotarpiui ir užtikrinti nuoseklią įstaigos veiklą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti asmenys) ir rengėjai

Įstatymas parengtas Valstybės scenos meno įstaigų asociacijos iniciatyva. Įstatymo projektą parengė Kultūros ministerijos Profesionaliosios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vadovė Janina Krušinskaitė, tel. +370 608 45 515, el. p. janina.krusinskaite@lrkm.lt.

3. Kaip šiuo metu reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 68 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad terminuotų darbo sutarčių, kurių maksimalus terminas negali būti ilgesnis kaip penkeri metai, sudarymo galimybę su renkamais ar skiriamais darbuotojais, kūrybinių profesijų ir mokslo darbuotojais, kolegialių renkamųjų organų skiriamais darbuotojais ar kitais darbuotojais viešojo intereso gynimo tikslais nustato kiti įstatymai. Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatyme tokios galimybės šiuo metu nėra nustatyta, todėl šiuo metu su dalimi kūrybinių darbuotojų įstaigos sudaro terminuotas darbo sutartis iki dvejų metų ir, jeigu kūrėjui neužtenka laiko atsiskleisti per šį laikotarpį, jis atleidžiamas. Atkreiptinas dėmesys, kad tokia situacija gali susidaryti ne dėl darbuotojo ar darbdavio kaltės, o dėl profesionaliojo scenos meno įstaigos veiklos planavimo specifikos.

Atitinkamai svarbu įvardinti, kad galimybė sudaryti terminuotas sutartis iki 5 metų nėra nauja – panaši nuostata („Kolektyvinėse sutartyse nustatytais atvejais su teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniais darbuotojais gali būti sudaromos terminuotos darbo sutartys ne ilgiau kaip

penkeriems metams“) buvo įtvirtinta Profesionaliojo scenos meno įstatymo 9 straipsnyje, ją derinant su iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio Darbo kodekso nuostatomis.

Šiuo metu Profesionaliojo scenos meno įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje pateikta nuoroda į Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymą turėtų būti tikslinama, nes nuo 2024 m. sausio 1 d. keitėsi šio įstatymo pavadinimas.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma, kad su nacionalinių, valstybinių ir savivaldybių teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniais darbuotojais gali būti sudaroma terminuota darbo sutartis ar kelios paeiliui einančios terminuotos darbo sutartys, kurios (-ių) maksimalus terminas negali būti ilgesnis kaip treji metai, išskyrus nacionalinių, valstybinių ir savivaldybių teatrų ir koncertinių įstaigų vadovų pavaduotojus, šių įstaigų struktūrinių padalinių, kurie vykdo kūrybinę veiklą, vadovus ir meno vadovus, su kuriais gali būti sudaroma terminuota darbo sutartis ar kelios paeiliui einančios terminuotos darbo sutartys, kurios (-ių) maksimalus terminas negali būti ilgesnis nei penkeri metai. Paeiliui einančiomis terminuotomis darbo sutartimis laikomos darbo sutartys, kurias skiria ne ilgesnis kaip dviejų mėnesių laikotarpis. Pažeidus šį reikalavimą, tokia darbo sutartis tampa neterminuota, o laikotarpiai tarp terminuotų darbo sutarčių įskaitomi į darbuotojo darbo santykių su darbdaviu trukmę, tačiau neturi būti apmokami, tuo pačiu įtvirtinant nuostatą, numatytą Darbo kodekso 68 straipsnio 3 dalyje ir garantuojančią papildomą darbuotojų teisių apsaugą.

Ilgesnis terminuotos sutarties laikotarpis suteiks kūrybiniams darbuotojams stabilumo veikloje ir leis nuosekliai įgyvendinti ambicingesnius projektus, kuriems suplanuoti ir įgyvendinti reikalingas ilgesnis laiko tarpas.

Galimybė sudaryti penkerių metų terminuotas darbo sutartis yra ypač aktuali naujiems vadovams. Dėl repertuarinio planavimo specifikos vadovai iš esmės pirmus kelerius metus įgyvendina buvusio vadovo suplanuotus kūrybinius projektus ir tik palaipsniui gali plėtoti savo projektus. Priklausomai nuo įstaigos specifikos, dažnu atveju įstaigos vadovo kūrybinė kryptis pilnai atsiskleidžia trečiais – penktais jo kadencijos metais, tad dviejų metų terminas vidutinės grandies kūrybinės veiklos vadovams yra pernelyg trumpas, per jį jie iš esmės nespėja pradėti įgyvendinti vadovo programos, o nepradėjus jos įgyvendinti, sudėtinga įvertinti, ar įstaigos kūrybinė kryptis jiems yra tinkama.

Įstatymo projektas taip pat papildomas nauja sąvoka „Profesionaliojo scenos meno įstaigos meno vadovas“ – profesionaliojo scenos meno įstaigos kūrybinis darbuotojas: šios įstaigos vadovo pavaduotojas, struktūrinio padalinio vadovas ar jo pavaduotojas, ar vadovaujančiam darbuotojui prilygintas darbuotojas, atsakingas už šios įstaigos repertuaro formavimą. Ši sąvoka įvedama siekiant aiškumo, nes tai viena iš pareigybių, kurioms ypač aktuali penkerių metų kadencija. Šios pareigybės yra dažnos profesionaliojo scenos meno įstaigose, tačiau jos nėra privalomos ir dėl jos būtinybės kiekvienu atveju vadovai sprendžia individualiai.

Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas būtų taikomas tik naujai į darbą priimamiems kūrybiniams darbuotojams, taip pat terminuotų darbo sutarčių kiekis profesionaliojo scenos meno įstaigose, kaip numatyta Darbo kodekso 67 straipsnio 4 dalyje, neviršytų 20 % nuo visų darbo sutarčių. Be to, siūlomas teisinis reguliavimas nėra imperatyvus, jis tik sudaro didesnes galimybes vadovui spręsti dėl darbuotojo terminuotos sutarties laikotarpio įvertinus kiekvieną situaciją individualiai. Atkreiptinas dėmesys, kad profesionaliojo scenos meno įstaigos konkuruoja dėl darbuotojų, priklausomai nuo atskirų įstaigų specifikos jau šiandien jose

dirba ir daug užsienio piliečių, nes, pvz., baletu šokėjų ir šokėjų Lietuvos švietimo sistema neparengia pakankamai. Vadovai yra suinteresuoti sudaryti kuo geresnes sąlygas darbuotojams, nes tik nuo jų priklauso, ar konkreti profesionaliojo scenos meno įstaiga veiks sėkmingai.

Įstatymo projektu taip pat patikslinama Profesionaliojo scenos meno įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje esanti nuoroda į Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymą, nuo 2024 m. sausio 1 d. pasikeitus šio įstatymo pavadinimui.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Keisti kitų įstatymų, priimti naujus ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte numatoma įvesti vieną naują terminą, kuris suderintas su Valstybine lietuvių kalbos komisija Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir neprieštarauja Europos Sąjungos teisės aktams.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

Įstatymui įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projektą rengiant gautos specialistų vertinimai ir išvados

Aptarti Įstatymo projektui Kultūros ministerija organizavo profesionaliojo scenos meno įstaigų vadovų ir darbuotojus atstovaujančių profsajungų atstovų susitikimą, kuris įvyko 2025 m. gegužės 16 d. Jo metu buvo išsamiai aptarti siūlomi Įstatymo projektu pakeitimai ir jų poveikis, sutarta atnaujinti Įstatymo projektą ir jį derinti pakartotinai.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „terminuotos darbo sutartys“, „kūrybiniai darbuotojai“, „meno vadovas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
